

Geografia klasa 5 – wymagania edukacyjne – wyd. MAC

Nauczyciel prowadzący: Jolanta Januszewicz

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
1 półrocze					
Dział 1. Mapy – najważniejsze źródła informacji geograficznej					
1. Mapy – płaski, pomniejszony obraz Ziemi (1.1)	- podaje definicję mapy i wymienia jej elementy; - rozpoznaje skalę liczbową, mianowaną i podziałkę liniową; - odczytuje informacje z mapy, korzystając z legendy.	- wyjaśnia pojęcie skali; - zamienia skalę liczbową na mianowaną; - oblicza rzeczywistą odległość, wykorzystując podziałkę liniową;	- przedstawia skalę liczbową i mianowaną w postaci podziałki liniowej; - określa, która skala jest większa, a która mniejsza.	- oblicza odległość rzeczywistą na podstawie różnych rodzajów skali;	- wybiera odpowiednią mapę w zależności od wskazanego problemu, samodzielnie ją interpretuje.
2. Ukształtowanie terenu na mapie (1.2)	- wskazuje te wysokości na schematycznym rysunku; - odczytuje z mapy Polski wysokości bezwzględne kulminacji; - wymienia formy terenu: wklęsłe (dolina, kotlina) i wypukłe (pagórek, wzgórze, góra);	- podaje prawidłowy zapis wysokości względnej (m) i wysokości bezwzględnej (m n.p.m.; m p.p.m.); - wskazuje na rysunku poziomocowym stok stromy i stok łagodny; - wyjaśnia, co oznaczają kolory na mapie hipsometrycznej.	- rozpoznaje na podstawie rysunku poziomocowego różne formy terenu. - oblicza wysokość względną;	- podaje przykłady map ogólnogeograficznych i map tematycznych	- opisuje ukształtowanie terenu na podstawie mapy hipsometrycznej Polski;
3. Różnorodność krajobrazów Polski (1.3)	- wyjaśnia pojęcie krajobraz; - wymienia składniki krajobrazu; - wymienia pasy krajobrazowe Polski;	- odczytuje z mapy nazwy krain geograficznych należących do poszczególnych pasów. - wskazuje na mapie krainę geograficzną i charakteryzuje pas ukształtowania powierzchni, w którym znajduje się jego miejscowość.	- podaje cechy charakterystyczne każdego pasa krajobrazowego; - wymienia procesy kształtujące krajobraz poszczególnych pasów ukształtowania powierzchni Polski;	- rozpoznaje pasy krajobrazowe na podstawie mapy i opisu i ilustracji; - wyjaśnia, dlaczego ukształtowanie powierzchni Polski ma charakter pasowy; - podaje przykłady elementów krajobrazu, będących efektem działania procesów geologicznych.	- przedstawia charakterystykę pasów krajobrazowych na podstawie map; - rozpoznaje na mapie konturowej krainy geograficzne.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
4. Ocena krajobrazu najbliższej okolicy (1.4)	- wskazuje obszary atrakcyjne krajobrazowo na podstawie mapy.	- wymienia warunki wpływające na atrakcyjność krajobrazu; - wskazuje w swoim otoczeniu miejsca, które najbardziej atrakcyjne krajobrazowo i takie, które wymagają najwięcej zmian.	- uzasadnia wybór miejsc w najbliższym otoczeniu, które zostały zmienione na lepsze, są najbardziej atrakcyjne krajobrazowo i takie, które wymagają najwięcej zmian.	- planuje badanie oceny krajobrazu i przygotowuje materiały potrzebne do badania oceny krajobrazu.	- przedstawia własne propozycje zmian w krajobrazie najbliższej okolicy, aby była to przestrzeń przyjazna.
5. Sprawdzian z działu 1	- Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–4.				
Dział 2. Krajobrazy Polski					
6. Krajobraz wysokogórski – Tatry (2.1)	- wskazuje Tatry na mapie Polski, określa położenie względem swojej miejscowości; - podaje nazwę i wysokość najwyższego szczytu Tatr; - wskazuje na ilustracji elementy krajobrazu wysokogórskiego; - podaje zasady bezpieczeństwa obowiązujące w górach.	- wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr: Rysy, Gerlach; - wymienia rośliny typowe dla poszczególnych pięter roślinnych; - wymienia najważniejsze cechy pogody w Tatrach;	- opisuje cechy krajobrazu wysokogórskiego (cechy rzeźby, pogodę, piętrowość roślinną); - przedstawia obyczaje i zajęcia mieszkańców Podhala; - wymienia i wskazuje na mapie inne łańcuchy górskie w Polsce.	- wskazuje zależność pomiędzy wysokością n.p.m. a piętrowością roślinną i pogodą; - wymienia formy ochrony przyrody w Tatrach;	- opisuje procesy kształtujące rzeźbę wysoko górską; - porównuje obyczaje i kulturę mieszkańców Podhala i swojego regionu;
7. Krajobraz wyżynny – Wyżyna Krakowsko-Częstochowska (2.2)	- wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko- - Częstochowską, - podaje nazwę parku narodowego utworzonego na tym obszarze.	- na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej wskazuje miejsca, które warto zobaczyć.	- podaje przykłady roślin i zwierząt objętych ochroną w Ojcowskim Parku Narodowym; - wymienia podstawowe osobliwości przyrodnicze i zabytki regionu.	- wyjaśnia, w jaki sposób utworzyły się ostańce skalne i jaskinie; - podaje nazwy charakterystycznych jaskiń (Łokietka, Wierna);	- uzasadnia, dlaczego Wyżyna Krakowsko-Częstochowska należy do atrakcyjnych turystycznie regionów Polski; - wymienia najważniejsze zabytki Krakowa;
8. Krajobraz nizinny – Nizina Mazowiecka (2.3)	- wskazuje na mapie Nizinę Mazowiecką - wskazuje na mapie główne miasta Niziny Mazowieckiej; - odczytuje z mapy nazwy rzek przepływających przez pas nizin;	- wskazuje na mapie pozostałe niziny leżące w obrębie pasa Nizin Środkowopolskich; - wskazuje na mapie Kampinoski Park Narodowy.	- opisuje ukształtowanie terenu Niziny Mazowieckiej; - wskazuje na mapie główne rzeki Niziny Mazowieckiej; - rozpoznaje charakterystyczne motywy łowickie i kurpiowskie.	- wyjaśnia proces powstawania meandrów, starorzeczy i wydmy śródlądowych - podaje przykłady gospodarczego wykorzystania regionu;	- wyjaśnia rolę łądolołu w kształtowaniu rzeźby nizin Polski Środkowej; - wyjaśnia, dlaczego Puszcza Kampinoska nazywana jest płucami Warszawy.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
9. Krajobraz pojezierny – Pojezierze Mazurskie (2.4)	- wskazuje na mapie położenie Pojezierza Mazurskiego; - wymienia główny czynnik który ukształtował krajobraz pojezierzy.	- wskazuje na mapie pozostałe pojezierza; - opisuje krajobraz Pojezierza Mazurskiego; podaje nazwę największego jeziora Polski	- wyjaśnia proces powstawania jezior; - podaje przykłady jezior; - podaje przykłady gospodarczego wykorzystania regionu.	- wyjaśnia, jak powstał krajobraz pojezierny; - wskazuje osobliwości przyrodnicze regionu.	- porównuje na podstawie mapy hipsometrycznej pojezierza Polski; - wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystuje walory przyrodnicze Pojezierza Mazurskiego.
10. Krajobraz nadmorski – Pobreże Słowińskie (2.5)	- wskazuje na mapie Pobreże Słowińskie; - odróżnia wybrzeże niskie od wysokiego; - podaje nazwę największego jeziora przybrzeżnego.	- wskazuje na mapie pozostałe pobreża; - opisuje krajobraz Pobreża Słowińskiego; - wymienia zajęcia mieszkańców pasa pobreży.	- wyjaśnia pojęcia: <i>wydma</i>, <i>klif</i>, <i>jezioro przybrzeżne</i>, <i>ujście rzeki</i>, <i>mierzeja</i>; - podaje przykłady miejsc atrakcyjnych turystycznie w pasie pobreży.	- wyjaśnia proces powstawania jezior przybrzeżnych, podaje przykłady takich jezior; - opisuje proces powstawania wydmy; - wyjaśnia proces niszczenia klifu, podaje miejsce występowania;	- wskazuje zależności między działalnością morza, wiatru i rzek a rodzajami wybrzeży; - wskazuje na mapie miejsca występowania wybrzeża wysokiego i niskiego;
11. Krajobraz wielkomiejski – Warszawa (2.6)	- wskazuje Warszawę na mapie; - wymienia cechy krajobrazu wielkomiejskiego; - wymienia miejsca, z których słynie Warszawa.	- opisuje położenie Warszawy; - wymienia czynniki przyciągające ludzi do wielkich miast;	- wymienia zalety i wady życia w dużym mieście; - wymienia charakterystyczne części dużego miasta (centrum: zabytkowe Stare Miasto, nowoczesne centrum biurowe, dzielnice mieszkaniowe, tereny zielone, dzielnice przemysłowe, peryferia/przedmieścia).	- wyjaśnia, dlaczego wygląd miast często ulega zmianie; - opisuje charakterystyczne części Warszawy, podając przykłady z infrastruktury miasta.	- podaje przykłady działań mających na celu poprawę komfortu życia w dużym mieście (na przykładzie Warszawy).
12. Krajobraz miejsko-przemysłowy – Wyżyna Śląska (2.7)	- wskazuje na mapie Wyżynę Śląską; - podaje przykłady miast Wyżyny Śląskiej;	- wymienia przykłady zastosowania węgla kamiennego; - wymienia cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego.	- wyjaśnia, w jaki sposób powstał węgiel kamienny; - wymienia negatywne skutki wpływu przemysłu na środowisko przyrodnicze Wyżyny Śląskiej.	- podaje przykłady zmian w krajobrazie spowodowanych rozwojem przemysłu.	- podaje przykłady działań mających na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego Wyżyny Śląskiej.
13. Krajobraz rolniczy – Wyżyna Lubelska (2.8)	- wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską; - wymienia nazwy gleb charakterystycznych dla Wyżyny Lubelskiej; - wymienia cechy krajobrazu rolniczego.	- wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa; - wymienia główne rośliny uprawiane na Wyżynie Lubelskiej;	- podaje przykłady miast Wyżyny Lubelskiej.	- wymienia atrakcje turystyczne Wyżyny Lubelskiej.	- opisuje jak powstaje wąwóz lessowy
14. Podsumowanie działu 2	- Wiadomości i umiejętności z lekcji 6–13.				

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
2 półrocze					
Dział 3. Lądy i oceany na Ziemi					
15. Lądy i oceany na Ziemi. Model Ziemi (3.1)	- wskazuje na mapie i globusie południki i równoleżniki; - wskazuje na mapie i globusie kontynenty i oceany.	- wyjaśnia, czym jest globus; - wskazuje na mapie i globusie równik, południk 0°, południk 180°, zwrotniki, koła podbiegunowe, bieguny; - wymienia, na jakie półkule dzielą Ziemię: równik i południki 0° i 180°;	- wyjaśnia pojęcia: południki, równoleżniki, oś Ziemi; - wskazuje równoleżniki wyznaczające strefę międzyzwrotnikową i strefy okołobiegunowe; - rozpoznaje położenie kontynentów i oceanów na poszczególnych półkulach	- opisuje cechy południków i równoleżników; - opisuje strefy oświetlenia Ziemi; - uzasadnia, dlaczego Ziemia nazywana jest błękitną planetą.	- wyjaśnia różnice między kształtem południków i równoleżników na mapie i globusie; - wyjaśnia pochodzenie nazw kontynentów. charakteryzuje strefę międzyzwrotnikową i strefy okołobiegunowe; - wymienia kontynenty według wielkości powierzchni;
16. Wielkie podróże – odkrywanie lądów i oceanów (3.2)	– podaje przyczyny wielkich podróży geograficznych; – wymienia imiona i nazwiska przynajmniej dwóch podróżników, którzy przyczynili się do odkrywania świata;	– wymienia osiągnięcia epoki wielkich odkryć geograficznych;	– wskazuje na mapie przebieg wyprawy K. Kolumba, F. Magellana.	– podaje nazwiska podróżników, którzy przyczynili się do odkrywania kontynentów i opisuje ich osiągnięcia; – wskazuje na mapie odkrywane przez podróżników obszary np. Rów Mariański, pasma górskie poszczególnych kontynentów	– opisuje osiągnięcia Polaków w odkrywaniu i badaniu kontynentów; – wskazuje na mapie miejsca badane przez Polaków;
17. Jak pokazać klimat? – wykresy i mapy klimatyczne (3.3)	- odróżnia pogodę od klimatu; - wymienia składniki klimatu; – odczytuje podstawowe informacje z wykresów klimatycznych np. temperaturę powietrza sumę opadów	- wyjaśnia pojęcie <i>klimat</i>, - odczytuje dane klimatyczne z tabel i wykresów; - wymienia informacje zawarte na mapach klimatycznych;	- wymienia i wskazuje na mapie strefy klimatyczne świata; - oblicza średnią wartość temperatury powietrza; – oblicza roczną sumę opadów	- oblicza amplitudę temperatury powietrza; - analizuje wykresy klimatyczne; – wskazuje na mapie świata strefy klimatyczne.	- - opisuje klimat na podstawie dowolnego klimatogramu; – wykonuje klimatogram na podstawie danych klimatycznych.
18. Podsumowanie działu 3	– Wiadomości i umiejętności z lekcji 15–17.				
Dział 4. Krajobrazy świata					

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
19. Krajobrazy wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej (4.1)	- podaje nazwy kontynentów, na których rosną wilgotne lasy strefy równikowej i lasy strefy umiarkowanej; - odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza oraz wielkość opadów w ciągu roku; - wymienia znaczenie lasów dla człowieka.	- wskazuje na mapie obszary występowania lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej; - wymienia warstwy lasu strefy umiarkowanej i warstwy wilgotnego lasu strefy równikowej; - podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w obu strefach;	- analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; - opisuje klimat wilgotnego lasu strefy równikowej i lasu strefy umiarkowanej; - opisuje warunki codziennego życia w wilgotnym lesie równikowym.	- opisuje krajobraz wilgotnego lasu strefy równikowej i lasu strefy umiarkowanej; - podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w obu strefach krajobrazowych; - wyjaśnia pojęcie: <i>epifit</i>, podaje przykłady takich roślin.	- porównuje krajobraz wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej; - wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi; - opisuje rdzennych mieszkańców Amazonii i Kotliny Konga.
20. Krajobrazy sawanny i stepu (4.2)	- podaje nazwy kontynentów, na których występują sawanny i stepy; - odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza oraz wielkość opadów w ciągu roku; - wymienia cechy krajobrazu sawanny i stepu.	- wskazuje na mapie obszary występowania sawanny i stepu; - podaje definicję sawanny i stepu; - podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w tych strefach krajobrazowych	- analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; - opisuje klimat sawanny i stepu.	- opisuje krajobraz sawanny i stepu; - podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; - opisuje życie ludzi na sawannie i stepie	- porównuje krajobraz sawanny i stepu; - wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi; - opisuje sawannę jako atrakcję turystyczną
21. Krajobrazy pustyni gorącej i pustyni lodowej (4.3)	- podaje nazwy kontynentów, na których występują pustynie; - odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza oraz wielkość opadów w ciągu roku; - wymienia cechy krajobrazu pustyni gorącej i pustyni lodowej.	- wskazuje na mapie obszary występowania pustyń gorących pustyń i lodowych; - wyjaśnia pojęcie <i>pustynia</i>; - podaje przykłady roślin i zwierząt typowych dla pustyni gorącej i pustyni lodowej.	- analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; - opisuje klimat pustyni gorącej i pustyni lodowej; - opisuje gospodarcze wykorzystanie pustyń.	- opisuje krajobraz pustyni gorącej i pustyni lodowej; - podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; - opisuje życie ludzi na pustyni gorącej i pustyni lodowej.	- porównuje krajobraz pustyni gorącej i pustyni lodowej; - wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi; - wyjaśnia pochodzenie nazw: Antarktyda, Antarktyka, Arktyka.
22. Krajobrazy tajgi i tundry (4.4)	- podaje nazwy kontynentów, na których występują tajga i tundra; - odczytuje z klimatogramów podstawowe informacje dotyczące temperatury i opadów; - wymienia cechy krajobrazu tajgi i tundry.	- wskazuje na mapie obszary występowania tajgi i tundry; - wyjaśnia pojęcia: <i>tajga</i> i <i>tundra</i>; - podaje przykłady roślin i zwierząt typowych dla tajgi i tundry.	- analizuje przebieg temperatury i opadów w ciągu roku na podstawie klimatogramów; - opisuje klimat tajgi i tundry; - opisuje gospodarcze wykorzystanie tajgi.	- opisuje krajobraz tajgi i tundry; - podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; - opisuje życie ludzi w tajdze i tundrze.	- porównuje krajobraz tajgi i tundry; - wyjaśnia zależność pomiędzy warunkami klimatycznymi, a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi. - wyjaśnia, w jaki sposób powstaje wieloletnia zmarzlina.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
23. Krajobraz śródziemnomorski (4.5)	- podaje nazwy kontynentów, na których występuje krajobraz śródziemnomorski; - odczytuje z klimatogramu podstawowe informacje dotyczące temperatury powietrza i opadów atmosferycznych; - wymienia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego.	- wskazuje na mapie świata obszary występowania krajobrazu śródziemnomorskiego; - podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w tej strefie krajobrazowej.	- wyjaśnia pojęcie: <i>makia</i>; - analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramu; - opisuje klimat śródziemnomorski; - wymienia rośliny uprawne występujące w strefie krajobrazu śródziemnomorskiego.	- opisuje krajobraz śródziemnomorski; - uzasadnia, dlaczego celem podróży jednej trzeciej turystów świata są kraje położone nad Morzem Śródziemnym; - wyjaśnia, dlaczego ludzie żyjący w tej strefie są długowieczni.	- wyjaśnia, dlaczego w strefie śródziemnomorskiej krajobraz jest mocno zmieniony przez człowieka; - opisuje symbolikę wybranych roślin śródziemnomorskich.
24. Krajobraz wysokogórski Himalajów (4.6)	- wskazuje Himalaje na mapie; - podaje nazwę najwyższego szczytu Himalajów; - wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego.	- podaje wysokość szczytu Mount Everest; - wymienia piętra roślinne występujące w Himalajach; - opisuje warunki klimatyczne Himalajów	- wyjaśnia pojęcia: <i>lodowiec</i>, <i>granica wiecznego śniegu</i>; - opisuje piętra roślinne występujące w Himalajach; - opisuje życie mieszkańców Himalajów.	- podaje inne nazwy najwyższego szczytu Himalajów niż Mount Everest; - wyjaśnia, dlaczego wysokie góry są trudnym miejscem do życia; - wymienia nazwiska pierwszych zdobywców szczytu Mount Everest.	- wyjaśnia, dlaczego Himalaje nazywane są dachem świata; - wymienia nazwiska polskich himalaistów.
25. Strefowość a piętrowość klimatyczno-roślinna (4.7)	- wymienia na podstawie mapy strefy klimatyczne i roślinne; - opisuje, jak zmienia się temperatura na Ziemi od równika do biegunów i wraz z wysokością nad poziomem morza.	- wymienia nazwy stref krajobrazowych od równika do bieguna; - wskazuje na mapie strefę klimatyczną, roślinną i krajobrazową, w której mieszka.	- wskazuje na mapie strefy krajobrazowe; - wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu stref krajobrazowych; - wymienia czynniki wpływające na zróżnicowanie klimatu na Ziemi.	- wyjaśnia, dlaczego na Ziemi są różne strefy klimatyczne; - wyjaśnia pojęcie krajobrazu astrefowego, podaje przykłady krajobrazów.	- wyjaśnia zależność pomiędzy strefowością krajobrazów a piętrowością klimatyczno-roślinną.
26. Podsumowanie działu 4	– Wiadomości i umiejętności z lekcji 19–25.				

FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIA

- Możliwe są następujące formy sprawdzania osiągnięć edukacyjnych ucznia:
 - 1) odpowiedź ustna;
 - 2) pisemne prace kontrolne: sprawdzian, krótka praca pisemna (kartkówka) z bieżącego materiału - do trzech tematów;
 - 3) praca w grupach (projekty (lekcyjne, działowe, tematyczne));
 - 4) praca na lekcji;
 - 5) praca dodatkowa: konkursy, olimpiady, obserwacje, prezentacje indywidualne lub grupowe;
- Uczeń, który z różnych powodów (np. choroby, zawody sportowe, wyjazdy, projekty, konkursy, itp.) nie uczestniczył w zajęciach, jest zobowiązany do niezwłocznego uzupełnienia zaległego materiału i przygotowania się do następnych lekcji.
- Uczeń nieobecny na pisemnej pracy kontrolnej lub innej obowiązkowej pracy, jest zobowiązany do nadrobienia zaległości w terminie ustalonym przez nauczyciela nie później niż w ciągu 2 tygodni od powrotu do szkoły. Uczeń nieobecny na pracy pisemnej w ciągu dwóch dni jest zobowiązany do jej zaliczenia na następnej lekcji. Brak zaliczenia przez ucznia pracy obowiązkowej rozumiany jest jako brak opanowania danych treści programowych co ma wpływ na ocenę śródroczną i roczną.
- Uczeń może poprawić ocenę z pracy pisemnej w ciągu 2 tygodni od zwróconej pracy pisemnej, w terminie wyznaczonym przez nauczyciela
- Uczeń ma obowiązek być przygotowanym do zajęć z trzech ostatnich tematów.